

УДК 336.71

Васильчишин О.Б.*кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету***Гуменний П.П.***старший викладач кафедри кримінального права та процесу
Тернопільського національного економічного університету***НЕДОЛІКИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ В КОНТЕКСТІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ****WAITES OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION
IN THE CONTEXT OF FINANCIAL SECURITY
OF THE DOMESTIC BANKING SYSTEM****АНОТАЦІЯ**

У статті розкрито проблему виникнення загроз для фінансової безпеки банківської системи України в результаті вступу України до Європейського Союзу. Авторами досліджено нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи, проблему неготовності банківської системи України прийняти реформи для посилення глобальних правил по капіталу і ліквідності (Базель III), особливості регулятивної політики Національного банку України порівняно з європейськими регулятивними заходами, а також конкурентоздатність вітчизняної банківської системи у процесі інтеграції до ЄС.

Ключові слова: фінансова безпека банківської системи, інтеграція, Європейський Союз, капіталізація банків, регулятивна політика, конкурентоздатність банків.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыта проблема возникновения угроз для финансовой безопасности банковской системы Украины в результате вступления Украины в Европейский Союз. Авторами исследованы нормативно-правовое обеспечение финансовой безопасности отечественной банковской системы, проблема неготовности банковской системы Украины принять реформы для усиления глобальных правил по капиталу и ликвидности (Базель III), особенности регулятивной политики Национального банка Украины по сравнению с европейскими регулирующими мерами, а также конкурентоспособность отечественной банковской системы в процессе интеграции в ЕС.

Ключевые слова: финансовая безопасность банковской системы, интеграция, Европейский Союз, капитализация банков, регулятивная политика, конкурентоспособность банков.

ANNOTATION

The article deals with the problem of the emergence of threats to the financial security of the banking system of Ukraine as a result of Ukraine's accession to the European Union. The authors examine the legal and regulatory framework for the financial security of the domestic banking system, the problem of the unpreparedness of the banking system of Ukraine to adopt reforms to strengthen the global rules on capital and liquidity (Basel III), the peculiarities of the regulatory policy of the National Bank of Ukraine in comparison with European regulatory measures and the competitiveness of the domestic banking system in the process of integration into the EU.

Keywords: financial security of the banking system, integration, the European Union, capitalization of banks, regulatory policy, banks' competitiveness.

Постановка проблеми. Як зазначено у звіті Міжнародного валютного фонду, економіка і фінансовий сектор України виходять з глибокої кризи з моменту здобуття незалежності, який

був пов'язаний як з військовим конфліктом на сході країни, так і з великомасштабними структурними дисбалансами, накопиченими за кілька десятиліть. Протягом довгого часу у фінансовому секторі відсутнє належне регулювання та ефективний нагляд, що стало однією з причин швидкого зростання числа фінансових організацій, багато з яких використовувалися виключно як інструменти фінансування пов'язаних з ними підприємств, що призводило до низького рівня резервів на покриття можливих втрат і завищеними коефіцієнтами достатності капіталу. Ситуація погіршувалася неадекватним правовим захистом кредиторів [5].

Отже, основними загрозами фінансовій безпеці вітчизняної банківської системи є неефективність її структури, неповністю сформована правова база, усе ще недостатній рівень капіталізації банків, значний рівень концентрації кредитних та депозитних ризиків, відсутність (попри намагання Національного банку України) «прозорої» структури власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми євроінтеграції України торкаються дослідження багатьох вітчизняних вчених. Так, сутність процесу євроінтеграції та етапи наближення України до ЄС розглянуто у дослідженнях [10; 13; 14; 22]. Водночас сучасні проблеми розвитку банківської системи, зокрема питання капіталізації вітчизняних банків у контексті адаптації до вимог Базельського комітету, а також фінансової безпеки банківської системи охоплені у працях [2; 3; 6; 8; 9; 16; 18; 19; 21].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зі зростанням європрагнень України однозначною є проблема наявних недоліків процесу інтеграції у площині фінансової безпеки вітчизняної банківської системи.

Мета статті полягає у комплексній оцінці загроз фінансовій безпеці банківської системи в результаті повноцінного вступу України в Європейський Союз.

Основними завданнями у процесі дослідження є такі:

1) охарактеризувати нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи;

2) окреслити проблему неготовності банківської системи України сприйняти реформи для посилення глобальних правил по капіталу і ліквідності (Базель III);

3) визначити особливості регулятивної політики Національного банку України порівняно з європейськими регулятивними заходами;

4) означити проблему конкурентоздатності вітчизняної банківської системи у процесі інтеграції до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом у процесі зближення України з ЄС неминуче діятимуть і негативні фактори євроінтеграції, такі як неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС; зростання конкуренції з боку фірм країн-членів ЄС у процесі лібералізації і збільшення відкритості національної економіки, що супроводжуватиметься ліквідацією неконкурентоспроможних підприємств із негативними соціальними наслідками [14, с. 71].

Водночас невиконання банківською системою своїх функцій паралізує економічні зв'язки в країні і виступає загрозою економічної безпеки всього суспільства, а це обумовлює залежність фінансових, а найчастіше і політичних умов розвитку держави від стану безпеки банківської сфери.

Інтеграція України та Європейського Союзу суттєво розширює напрями банківської діяльності, значно збільшує рівень конкуренції в банківській сфері, суттєво посилює проблему нерозвиненості вітчизняного фінансового ринку та його інфраструктури, вимагає швидкого впровадження нових інформаційних технологій, підкреслює недосконалість чинного законодавства, а корупція і криміналізація економічних відносин ставлять перед банківською системою нові завдання, тягнуть за собою появу характерних загроз і ризиків.

Водночас створення масштабного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає насамперед вирішення широкого кола питань, які стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, а також визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій системі держави, вжиття заходів щодо попередження та подолання факторів, які загрожують фінансовій безпеці держави [3].

На наш погляд, в умовах інтеграції української фінансової системи та фінансової системи Європейського Союзу першочерговою стає саме проблема забезпечення фінансової безпеки у сфері банківської діяльності, яка може бути вирішена лише комплексно та системно. Це обумовлено тим, що фінансова безпека країни як складова частина її національної безпеки базується на формуванні ефективної системи безпеки інституцій, що реалізують фінансову політику держави.

Дослідники генезису поняття «фінансова безпека» виділяють декілька етапів правового забезпечення фінансової безпеки в Україні, зокрема такі [16, с. 171]:

1) визначальний (Декларація «Про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р., Закон України «Про економічну самостійність Української РСР» від 3 серпня 1990 р.);

2) базисний (Конституція України від 28 червня 1996 р.);

3) концептуальний (Постанова ВРУ «Про Концепцію національної безпеки» від 16 січня 1997 р., Закон «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р.);

4) глобальний (Закон «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р.);

5) стратегічний (Указ Президента «Про стратегію національної безпеки» від 12 лютого 2007 р.);

6) методичний (Наказ «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» від 2 березня 2007 р., Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 р.);

7) адаптаційний (Проект Концепції фінансової безпеки України, Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15 серпня 2012 р., Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 2 червня 2010 р.).

Отже, фундаментальна концепція фінансової безпеки банківської системи в умовах активних інтеграційних кроків України в бік Європейського Союзу повинна стати ключовою складовою загальної стратегії розвитку нашої держави. Нині чинна Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері визначає, що стан фінансової безпеки держави залежить від явищ та чинників як внутрішньої, так і зовнішньої фінансово-кредитної політики держави, політичної ситуації, що склалася у державі, досконалості законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи, а також міжнародних зобов'язань держави [17].

Щодо безпеки у банківській сфері, то у Концепції зазначено, що «уникнути кризових явищ у банківській сфері можливо шляхом проведення політики, спрямованої на стимулювання банківського сектору до спрямування кредитних коштів насамперед на розвиток реального сектору», а також «удосконалення механізму здійснення нагляду за банківським сектором та посилення ризик-менеджменту в банках» [17]. Таким чином, робимо висновок про те, що нині в Україні окреслені лише рамки концептуальних засад фінансової безпеки банківської системи, оскільки не розроблено Концепцію безпеки банківської діяльності як на рівні банківської системи країни, так і на рівні окремого банку, що містить сукупність заходів і механізмів її

забезпечення, системи управління ризиками і нейтралізації загроз, котрі підривають основи функціонування банківської сфери держави.

В контексті проблеми зауважимо, що після прийняття Європарламентом «Директиви про вимоги до капіталу 4» (CRD4), що посилює підходи до його структури, якості та достатності, європейські банки активно приступили до зміцнення капіталу.

Так, Британські регулятори заявили, що найбільшим банкам країни ("Royal Bank of Scotland" (RBS), "Lloyds", "Barclays", "HSBC" і "Standard Chartered") необхідно додатково залучити 25 млрд. фунтів, щоб їхній капітал відповідав вимогам Базельського комітету. Водночас можливість обійтися без допомоги акціонерів була не у всіх, зокрема "Deutsche Bank" залучив 3 млрд. євро за допомогою додаткової емісії нових акцій. Аналітики розцінили це як продовження підготовки банку до вступу в силу нових вимог до капіталу. Аналогічні заходи прийняв і інший німецький банк, а саме "Commerzbank", що уже після "Deutsche Bank" анонсував додаткову емісію на 2,5 млрд. євро [7].

Вступ України до Європейської спільноти передбачає першочергове забезпечення діяльності вітчизняних банківських установ за єдиними регулятивними правилами. Отже, повноцінне і безпечне сприйняття реформ для посилення глобальних правил по капіталу і ліквідності з метою забезпечення більшої стійкості банківського сектору Базельського комітету для вітчизняної банківської системи викликає сумнів.

Так, Базель II показав, що основою успішного впровадження є попередній аналіз, стратегічна оцінка і деталізоване планування. Отже, нині банківські установи також повинні залишатися гнучкими і готовими до подальших змін через реалізацію Базель III, оскільки основною метою цього документа є узагальнення основних вимог до достатності капіталу й аналіз деяких ключових практичних аспектів, які необхідно прийняти до уваги під час розроблення ефективної процедури впровадження [1].

Конкретизуючи негативні моменти повноцінної реалізації Базель III для вітчизняної банківської системи з позиції фінансової безпеки, зазначимо таке:

– несприятливі економічні умови в Україні і посилення регулятивного контролю можуть призвести до того, що більш слабким банкам буде важче забезпечити необхідний капітал і фондування;

– зростання вимог до капіталу та необхідність функціональної реорганізації, виконання нових регулятивних вимог приведуть до додаткового впливу на маржу і операційні можливості, тобто прибутковість банків впаде саме в той час, коли буде необхідно залучати додаткові ресурси для відновлення фінансового буфера;

– значне посилення вимог до капіталу і ліквідності може привести до спаду банківського

кредитування або до значного зростання його вартості;

– для інвесторів менш привабливими стануть акції і облігації банків, оскільки є велика ймовірність зниження дивідендів, що пов'язано з необхідною перебудовою бази капіталу; ROE і прибутковість значно знизяться, втрати стануть абсорбуватися борговими інструментами вже до ліквідації.

Водночас важливою проблемою для фінансової безпеки не лише банківської системи України, але й економіки загалом є вартість кредитних ресурсів. Вартість кредитних ресурсів для бізнесу є одним із ключових елементів формування конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Так, ставки кредитування суб'єктів господарювання в ЄС встановлюються в середньому на рівні 3–4% проти 15–17% середньозваженої вартості кредитних ресурсів в Україні [18, с. 83].

Проблема вартості кредитних ресурсів для вітчизняних підприємств є безпосередньо взаємопов'язаною з безпекою банківської системи у площині конкурентоспроможності українських банків порівняно з європейськими фінансово-кредитними установами. Однак проблема стосується не лише комерційних банків як основних суб'єктів у кредитних відносинах, але й основного регулятора країни – Національного банку. Наголосимо на тому, що грошово-кредитна політика Європейського Союзу була спрямована на розширення доступу суб'єктів господарювання до кредитних ресурсів, а це забезпечило для економіки необхідний грошовий обіг (табл. 1). Така політика передбачає суттєве зниження облікової ставки та зниження норм обов'язкового резервування для банків.

У країнах Євросоюзу середні норми резервування не перевищують 2%. У Великобританії норми резервування є не обов'язковими для банківських установ. Банки самі визначають обсяг резервних вимог перед початком кожного періоду резервування. Обсяг сформованих резервів має бути не меншим за встановлений центральним банком ліміт та повинен бути кратним 10 мільйонам фунтів стерлінгів. Важливо зазначити, що Банк Англії нараховує доходи у розмірі офіційної відсоткової ставки на середнє значення залишків резервних вимог. Відповідно, система резервування не використовується як монетарний інструмент, а здебільшого слугує джерелом додаткового доходу для банківських установ і механізмом підвищення платоспроможності та надійності банків [6, с. 198].

Водночас в українських реаліях ситуація характеризується іншими процесами. Для усіх банків встановлюються єдині нормативи та порядок визначення, формування і зберігання обов'язкових резервів. Національний банк може встановлювати для різних видів зобов'язань диференційовані нормативи обов'язкового резервування. Нині діють такі нормативи обов'язкового резервування:

Таблиця 1

Ставки рефінансування центральних банків окремих країн світу [4]

Країна	Центральний банк	Ключова відсоткова ставка	Наступний розгляд	Остання зміна	Поточна ставка, %
США	"FED" (Federal Reserve)	Federal Funds Rate	20 вересня 2017 р.	14 червня 2017 р.	1,25%
Єврозона	"ECB" (European Central Bank)	Refinancing Tender	26 жовтня 2017 р.	10 березня 2016 р.	0,00%
Великобританія	"BOE" (Bank of England)	Bank Rate	14 вересня 2017 р.	4 серпня 2016 р.	0,25%
Японія	"BOJ" (Bank of Japan)	Overnight Call Rate Target	21 лютого 2017 р.	29 січня 2016 р.	-0,10%
Канада	"BOC" (Bank of Canada)	Overnight Rate	25 жовтня 2017 р.	6 вересня 2017 р.	1,00%
Швейцарія	"SNB" (Swiss National Bank)	3 Month Libor Rate	14 вересня 2017 р.	15 січня 2015 р.	-0,75%
Швеція	"Riksbank" (Sweden Central Bank)	Repo Rate	26 жовтня 2017 р.	11 лютого 2016 р.	-0,50%
Австралія	"RBA" (Reserve Bank of Australia)	Cash Rate	3 жовтня 2017 р.	2 серпня 2016 р.	1,50%
Нова Зеландія	"RBNZ" (Reserve Bank of New Zealand)	Official Cash Rate	27 вересня 2017 р.	9 листопада 2016 р.	1,75%
Норвегія	"Norges Bank" (The Norwegian Central Bank)	Sight Deposit Rate	21 вересня 2017 р.	18 березня 2016 р.	0,50%

Таблиця 2

Облікова ставка Національного банку України [11]

2015 р.		2016 р.		2017 р.	
Період	Значення, %	Період	Значення, %	Період	Значення, %
–	–	з 9 грудня	14	–	–
–	–	з 28 жовтня	14	–	–
–	–	з 16 вересня	15	з 14 вересня	12,5
з 18 грудня	22	з 29 липня	15,5	з 3 серпня	12,5
з 30 жовтня	22	з 24 червня	16,5	з 7 липня	12,5
з 25 вересня	22	з 27 травня	18	з 26 травня	12,5
з 28 серпня	27	з 22 квітня	19	з 14 квітня	13
з 4 березня	30	з 4 березня	22	з 3 березня	14
з 6 лютого	19,5	з 29 січня	22	з 27 січня	14

– за коштами вкладів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах на вимогу і коштами на поточних рахунках (6,5%);

– за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах (3%) [12].

Зростання облікової ставки (табл. 2) та неефективне використання інших інструментів грошово-кредитної політики значно обмежили доступ усіх господарюючих суб'єктів до кредитних ресурсів, тим самим унеможливило повноцінне виконання банківською системою своїх функцій, а саме кредитної підтримки реального сектору економіки та перерозподілу фінансових ресурсів.

Важливо відзначити, що у регулятивних діях НБУ щодо української банківської системи відсутня чітка послідовність. Так розглянувши взаємозв'язок між річною інфляцією, обліковою ставкою та середньозваженою кредитною ставкою (табл. 3), відзначимо, що такий важіль, як облікова ставка у грошово-кредитній політиці,

не є чітким індикатором для банківської системи зокрема та для економіки загалом щодо кредитної стимуляції.

Натомість у європейській банківській системі зміна облікової ставки лише сотні долі відсотків спричиняє зміну економічних трендів. Отже, постає питання про достатню ефективність регулятивних важелів зокрема та про ефективність усієї грошово-кредитної політики Національного банку України загалом.

На нашу думку, з огляду на вищезазначені аспекти, що можуть стати загрозами для фінансової безпеки вітчизняної банківської системи у разі повноцінної інтеграції України та Європейського Союзу слід говорити не про недоліки самого процесу, а про готовність сприйняти банківською системою України усі наслідки такої інтеграції. Більшою мірою готовність сприйняти наслідки інтеграції виявляється у конкурентоздатності вітчизняної банківської системи порівняно з банківською системою Європейського Союзу.

Таблиця 3

Взаємозв'язок інфляції, облікової ставки та середньозваженої кредитної ставки

Рік	Макроекономічна характеристика періоду	Річна інфляція, %	Зміна облікової ставки, %	Середньозважена кредитна ставка, %
2013	Банки значно збільшили кредитування реального сектору економіки на 14,7%, або на 90 млрд. грн. Збільшення ресурсної бази банків майже удвічі порівняно з 2012 р. на 13,3%, або 128 млрд. грн.	0,5	Зростання від 6,5 до 7% (переглядалася 2 рази)	9,4%
2014	Анексія АР Крим та воєнні дії на сході країни, розрив міжрегіональних зв'язків, звуження як зовнішнього, так і внутрішнього попиту на продукцію виробників, скорочення державного фінансування, погіршення фінансових результатів підприємств.	24	Зросла з 9% до 14% (переглядалася 3 рази)	15%
2015	Загострення воєнних дій на сході країни. Прискорення економічного спаду, що є наслідком руйнування інфраструктури та зниження завантаженості підприємств на сході країни, розриву виробничих зв'язків з іншими регіонами. Подальше падіння світових цін на товари сировинного експорту та дія обмежень у торгівлі з Росією обумовили зменшення експорту.	43	Зросла з 19% до 30% та знизилася до 22% (переглядалася 6 разів)	17%
2016	Тривалість конфлікту на сході країни. Турбулентність світової економіки. Падіння цін на товари українського експорту. Девальвація валют країн – основних торговельних партнерів України. Запровадження нових торговельних обмежень з боку Російської Федерації. Повільна переорієнтація українських експортерів на нові ринки збуту та освоєння ними нових транспортних маршрутів доставки продукції.	12	Зниження з 22% до 14% (переглядалася 9 разів)	15,9

Джерело: побудовано автором за даними [15]

Аналітики «Forbes Україна», оцінюючи життєздатність банківських установ, виявили досить красномовну тенденцію, що, на наш погляд, досить чітко відображає конкурентоспроможність вітчизняних банків та європейських банківських установ. Так, зокрема, група банків з високим рівнем життєздатності виявилася досить численною у зв'язку із загальним зростанням показників ліквідності та рентабельності по системі. Згідно з результатами оцінки в групі залишилися французький «КредіАгріколь», австрійський «Райффайзен Банк Аваль», німецький «ПроКредит Банк», голландський «ІНГ Банк Україна», а також американський «Сітібанк». До них приєднався «УкрСиббанк» (Франція та ЄБРР), «Правекс-Банк» (Італія) «КредоБанк» (Польща) [20].

Замикає десятку лідерів «Альфа-Банк», що належить «АВН Group». За півроку він продемонстрував максимальний приріст рейтингових балів завдяки покращенню фінансових показників. Іноземні банки не тільки зуміли пережити кризу з мінімальними збитками для балансу і репутації, але й продовжують завдяки підтримці з боку головних офісів утримувати стратегічний курс на збереження ринкових позицій в Україні.

Група з нижчим рейтингом представлена 13 банками із середнім рівнем життєздатності, з яких три державних, три з іноземним капіталом, решту складають приватні вітчизняні.

Таким чином, у разі завершення процесу інтеграції української та європейської банківських

систем за умови незмінного стану банківських установ, що належать державі та вітчизняним власникам, ми отримаємо абсолютно негативні наслідки такого процесу з практично повною ліквідацією національної банківської системи.

Висновки. Складність подальшого розвитку банківської системи України в умовах євроінтеграції зводиться до виникнення можливих загроз для її фінансової безпеки. Водночас виділення окремих складових проблеми банківської безпеки в умовах інтеграції у європейський фінансовий простір визначає її комплексний характер і окреслює орієнтири подальших наукових досліджень.

В результаті дослідження ми виділили чотири блоки загроз для банківської системи у процесі євроінтеграції:

1) відсутність нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки вітчизняної банківської системи;

2) неготовність банківської системи України сприйняти реформи для посилення глобальних правил по капіталу і ліквідності (Базель III);

3) неефективність регулятивної політики Національного банку України порівняно з європейськими регулятивними заходами щодо стимулювання кредитної активності банків;

4) не конкурентоздатність вітчизняної банківської системи порівняно з європейською банківською системою.

Ці проблеми повинні сприйматися не скільки як загрози, скільки як орієнтири для подальшого розвитку банківської системи України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
2. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7–26.
3. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України / О.О. Бригінець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2016_837_7.pdf.
4. Відсоткові ставки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forexua.com/ua/analytic/rates>.
5. Годовой отчет МВФ 2016. Совместный поиск решений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/ar/2016/pdf/ar16_rus.pdf.
6. Гурський Д.Ю. Особливості застосування обов'язкових резервів як інструмента регулювання грошово-кредитного ринку в Україні / Д.Ю. Гурський // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 193 Серія. – Економічні науки. – 2014. – № 5–6 (76–77). – С. 193–201.
7. Кто на третий «Базель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banki.ru/news/bankpress/?id=4955286>.
8. Міщенко В.В. Базель III: нові підходи до регулювання банківського сектору / В.В. Міщенко, А.М. Незнамова // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 4–9.
9. Науменкова С.Г. Базель I, II, III: розвиток підходів для зміцнення регуляторної основи / С.Г. Науменкова // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2015. – № 12 (177). – С. 39–47.
10. Никитюк Т.Л. Етапи наближення України до ЄС / Т.Л. Никитюк, В.П. Лещук // Економічні науки. – 2013. – № 10. – С. 182–188.
11. Облікова ставка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647&cat_id=44580.
12. Обов'язкові резерви [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=68708&cat_id=79220.
13. Огілько А.В. Особливості європейської інтеграції України / А.В. Огілько // Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України. – 2014. – № 5. – С. 158–160.
14. Осадча Н.В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) / Н.В. Осадча // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3 (25). – С. 71–81.
15. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
16. Патарідзе-Вишинська М.В. Генезис нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки / М.В. Патарідзе-Вишинська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2016. – Вип. 1 (34). – С. 167–189.
17. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – С. 156. – Ст. 2533.
18. Харазішвілі Ю.М. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі : аналіт. доп. / Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь. – К. : НІСД, 2014. – 117 с.
19. Регулювання діяльності банків в умовах глобальних викликів : [монографія] / [Л.О. Примостка, М.І. Діба, О.О. Чуб та ін.] ; за ред. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2012. – 459 с.
20. Рейтинг життєздатності українських банків – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/business/1421401-rejting-zhitezdatnosti-ukrayinskih-bankiv-2016/>
21. Соловйов В.М. Фінансова безпека банків як основа стійкості економічної системи / В.М. Соловйов, О.С. Лук'янчук // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 17. – С. 184–189.
22. Стеблянюк І.О. Євроінтеграційні прагнення України: проблеми та (соціальні) перспективи / І.О. Стеблянюк // Вісник Дніпропетров. ун-ту. – 2014. – № 6. – С. 85–93.